SESSIE · 25-06-2026

Digitalisering in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk

IT-sourcing, digitale autonomie en gezamenlijke regie

John van Dijk & NDS Team
John.vanDijk@VNG.nl

De sourcingcyclus: kennis en regie als doorlopend proces

Vast doorlopen stramien voor iedere sourcingbeslissing — van behoefte tot beëindiging.

We zijn de vrijblijvendheid voorbij

Jarenlang organiseerden overheden digitalisering grotendeels individueel — met groeiende gevolgen.

Versnippering

Losse trajecten en dubbele inspanningen per organisatie.

Groeiende afhankelijkheid

Steeds meer sturing verschuift naar de leverancier.

Zwakkere positie

Gemeenten staan afzonderlijk zwak tegenover mondiale techpartijen.

Digitale autonomie vraagt daarom niet alleen om visie, maar vooral om gezamenlijke uitvoering.

De kern van het probleem

Iedereen sourcet nog zelf
Iedere organisatie blijft grotendeels zelf sourcen, contracteren en sturen — terwijl de markt zich sterker organiseert.

Versnipperde kennis
Kennis, contracten en risico's zijn versnipperd georganiseerd over organisaties.

Onbenutte schaal
Publieke middelen worden onvoldoende collectief benut.

De grootste afhankelijkheid is inmiddels niet alleen technologisch, maar ook organisatorisch.

Interne versnippering ontmoet een geconcentreerde markt

Interne organisatie

Gemeentelijk perspectief

- Strategische opgaven & ambities
- Architectuur & compliancy
- Regie & governance

VNG / NDS

verbindende schakel

Externe markt

Marktperspectief

- Gecontracteerde waarde
- Veranderende behoeftes
- Sterke, geconcentreerde leveranciers

Zonder regie ontstaan: Shadow IT · Product Pushers · losse point solutions

Cloud, AI en geopolitiek maken samenwerking nu noodzakelijk

Groeiende afhankelijkheden

Cloud, AI en geopolitieke ontwikkelingen vergroten de afhankelijkheden van gemeenten.

Maatschappelijke continuïteit

Digitale dienstverlening is cruciaal voor maatschappelijke continuïteit.

Onvoldoende schaal

Individuele gemeenten hebben onvoldoende schaal en marktmacht.

Collectieve regie

De NDS zet daarom in op collectieve regie en gezamenlijke uitvoering.

Van individuele inkoop naar gezamenlijke regie

VAN	NAAR
Losse aanbestedingen	**Gezamenlijke sourcingstrategieën**
Productinkoop	**Regie op digitale ecosystemen**
Vrijwillige afstemming	**Structurele samenwerking**
Afhankelijkheid	**Digitale autonomie en wendbaarheid**

Publieke IT-inkoop strategisch en gezamenlijk inzetten

01 **Betere keuzes vooraf** — Overheidsbreed betere sourcingkeuzes maken vóór aanbestedingen plaatsvinden.

02 **Gezamenlijke sturing** — Meer gezamenlijke sturing op leveranciers, risico's en publieke waarden.

03 **Grip op continuïteit** — Meer grip op continuïteit, veiligheid en afhankelijkheden.

04 **Strategisch volume** — Het enorme publieke IT-volume strategischer inzetten.

Vijf fundamentele veranderingen voor publieke regie

- Algemene Overheids Inkoopvoorwaarden voor de gehele overheid
- Niet iedere overheid afzonderlijk laten bepalen wat acceptabele risico’s zijn
- Gezamenlijke sourcingkaders en standaarden ontwikkelen
- Collectieve kennis, contractinformatie en marktinzichten organiseren
- Publieke regie centraal organiseren waar schaalvoordelen nodig zijn

Eén inkoopkundig denkraam: drie lagen ordenen de sourcingstrategie

Marktplaats — drie lagen als ordening van de inkoopstrategie

LAAG	VOORBEELDEN	MARKTKENMERK	DOEL
Laag 1 **Generieke digitale infrastructuur**	Soevereine clouddiensten, werkplek, AI-platform	Sterk geconcentreerd — weinig invloed per gemeente	**Grip op kosten, continuïteit en digitale autonomie**
Laag 2 **Gemeentelijke domeinen**	Sociaal, Belastingen, Buitenruimte, VTH	Meerdere aanbieders — uitgangspunt Common Ground	**Keuzevrijheid en voorkomen van leveranciersafhankelijkheid**
Laag 3 **Specifieke bouwblokken & toepassingen**	Broker(s), standaardsoftware	Sterk verbonden met lokaal beleid — lokale verantwoordelijkheid	**Betere aanbestedingen met behoud van lokale autonomie**

De 5 versnellers binnen de NDS-interventie

Overheidsbrede IT-sourcingstrategie en handreiking

B1

B2

Overheidsbreed kenniscentrum IT-sourcing

Kaders voor digitale weerbaarheid en sourcingrisico's

B3

B4

Ondersteuning van NDS-prioriteiten en interventies

Versterken collectief contract- en leveranciersmanagement

B5

B1

Eén gezamenlijk kader voor sourcingbeslissingen

- Eén gezamenlijk afwegingskader voor sourcingbeslissingen
- Uniforme uitgangspunten voor cloud, AI, veiligheid en autonomie
- Meer consistentie tussen rijk, gemeenten, provincies en waterschappen
- Minder versnippering en minder afhankelijkheid van individuele leverancierskeuzes

B2

Kenniscentrum IT-Sourcing als centrale plek voor expertise

- Een structurele plek voor gezamenlijke expertise en kennisdeling
- Ondersteuning van gemeenten bij sourcingkeuzes en implementatie
- Platform voor contractinformatie, handreikingen en best practices
- Professionalisering van publieke digitale regie

B3–B5

Meer grip op weerbaarheid en leveranciersregie

- Meer grip op strategische leveranciers en cloudcontracten
- Actueel inzicht in sourcing- en leveranciersrisico’s
- Uniforme standaarden voor exit, audit en reversibility
- Risicogebaseerde sourcing als standaard werkwijze

Regie op Europees, nationaal en VNG-niveau

Europees niveau

EU Cloud Sovereignty Framework

- SEAL — aantoonbare Europese waarborgen
- SOV — maximale Europese zeggenschap over data, beheer en operatie

Nationaal niveau

DACC ondersteunt overheden bij

- Afwegingskaders voor digitale autonomie
- Kennisopbouw en marktanalyses
- Handelingsperspectieven voor publieke organisaties

VNG / NDS

Gezamenlijke uitvoering

- Gezamenlijke eisenkaders ontwikkelen
- Marktkennis bundelen
- Exit- en migratieprincipes standaardiseren
- Europese en Nederlandse alternatieven meewegen

Samenwerkingsovereenkomst G4 2025

Focus van de samenwerking

- Gezamenlijke marktbenadering richting strategische leveranciers
- Verkennen van gezamenlijke aanbestedingen en contractstrategieën
- Ontwikkeling van gedeelde eisenkaders en architectuurprincipes
- Ondersteunen van landelijke bewegingen zoals de VNG, SURF en de NDS
- Kennisdeling op het gebied van digitale autonomie, cloud, security, data en AI

De G4 als aanjager van gezamenlijke inkoopkracht

Herbruikbare inkoopbouwstenen
Ontwikkelen van herbruikbare inkoopbouwstenen voor gemeenten.

Geen nieuwe bestuurslaag
Versterking van bestaande samenwerking, geen nieuwe bestuurlijke laag.

Gedeelde eisenkaders
Opstellen van gedeelde eisenkaders en marktbenaderingen.

Aansluiting op NDS en VNG
Aansluiting op landelijke ontwikkelingen binnen de NDS en VNG.

Samenhang en kosteneffectiviteit
Vergroten van samenhang, voorspelbaarheid en kosteneffectiviteit.

De samenwerking wordt al zichtbaar

G4-samenwerking

- Gezamenlijke IT- en cloudvraagstukken
- Verkenning collectieve cloud- en werkplekdiensten (Microsoft GT3)
- Nextcloud: regie op ecosystemen en open standaarden

VNG Inkoopberaad

- GT Hardware
- GT Print
- en overige generieke inkoopberaad-trajecten

Contract- en leveranciersmanagement

- STACKIT met SLMRijk
- Binnenkort ook voor VNG, IPO en Waterschapshuis

STRATEGISCHE BEWEGING

VAN

“Welke leverancier levert dit product?”

NAAR

“Hoe behouden we als overheid regie, keuzevrijheid en onderhandelingskracht?”

Wat betekent dit concreet voor gemeenten?

- Meer gezamenlijke voorbereiding en minder dubbel werk
- Instappen in de Marktplaats wanneer je er klaar voor bent
- Sterkere onderhandelingspositie richting leveranciers
- Meer grip op kosten, continuïteit en publieke waarden

Van individuele optimalisatie naar collectieve slagkracht

CONCLUSIE

De vraag is niet langer óf we moeten samenwerken, maar hoe snel we dat kunnen.

Als iedereen binnen zijn eigen kolom blijft optimaliseren, verandert er fundamenteel niets.

Digitale autonomie bereik je niet met losse projecten.

Collectieve publieke regie wordt een randvoorwaarde voor een weerbare digitale overheid.

IN GESPREK

Dialoog

Welke afhankelijkheden ervaren gemeenten vandaag het sterkst?

Waar kunnen we als overheid gezamenlijk meer regie organiseren?

Welke sourcingvraagstukken vragen om landelijke samenwerking?

Wat is nodig om van overleg naar uitvoering te gaan?

Dank voor uw aandacht

John van Dijk & NDS Team

John.vanDijk@VNG.nl